

Innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler - fra Universitetet i Stavanger

Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 20.02.2020, der Universitetet i Stavanger inviteres til å gi innspill til ny stortingsmelding om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler. Vi takker for muligheten til å komme med innspill til stortingsmeldingen. Innspillet har vært styrebehandlet og støttes av styret.

Styringsbehov vs. institusjonell autonomi

Universitetet i Stavanger mener at myndighetenes styring av universitets- og høyskolesektoren samlet sett bør bli noe mindre enn i dag.

Slå ring om autonomien ved norske universitet og sikt mot styring basert på tillit. Dersom denne tilliten er høy og stabil, så kan en spare seg for ressurskrevende prosesser for rapportering, kontroll og oppfølging.

For å øke omfang og kvalitet i utdanning og forskning bør størst mulig andel av de samlede ressursene tilkomme kjerneaktivitetene direkte. Derfor er det viktigere å bygge ned/forenkle kontrollregimet som UH-sektoren er underlagt enn å endre finansieringsmodellen. Skal UH-institusjonene kunne bygge ned den administrative delen av sine virksomheter (f.eks. ABE-kutt), så må også rapporteringspresset og dokumentasjonspresset institusjonene har lempes på.

Styr gjerne etter mål- og resultatstyring, men unngå tilleggskanaler for påvirkning og styringssignal. I tillegg til krav og bestillinger fra Kunnskapsdepartementet må universitetene også tilpasse virksomheten til rammevilkår, standardkrav og overgripende forventninger til forbedring fra ulike statlige direktorat. DIKU, NOKUT, DIDI og UNIT har økt i omfang og slagkraft i nyere tid. Evaluering av nytte og ressursbruk ved aktiviteten i disse direktoratene kunne med fordel blitt utsatt for større oppmerksomhet. Et annet eksempel på detaljert styring er de nye nasjonale retningslinjene for helse- og sosialutdanningene, RETHOS. Disse har blitt innført for å sikre at kandidatene skal kunne mer av det samme, uavhengig av hvor de har studert i landet. Slike detaljerte forskrifter setter grenser for universitetenes selvstendighet, og reduserer potensialet for ulikhet og variasjon som kilde til konkurranse om de beste studentene. Med stramme standarder og omfattende krav til programinnhold blir studietilbudet mer likt på tvers av universitetene. Samtidig viser utviklingen i arbeidsmarkedet at fleksibilitet og omstilling blir stadig viktigere. Da er det viktig å minne om at variasjon og mangfold er viktige katalysatorer for endring og omstilling,

Gjennomfør en reform for forenkling og avbyråkratisering av systemet for styring og oppfølging og kontroll av norske universitet og høyskoler.

Etabler et styringssystem som balanserer hensynet til autonomi og selvstendighet på den ene siden, mot behovet for koordinering og styring på den andre siden.

Legg til rette for nasjonal koordinering av infrastruktur og fellesløsninger, og la universitetene deretter tilpasse innholdet i kjernevirksomheten i tråd med egne strategier og mål. Større felles IT-prosjekt og verktøy, digitalisering, overordnede standarder som gjelder for alle universiteter, regelverk og rutiner for rapportering, samt forhold knyttet til kvalitetskontroll og akkreditering, er områder hvor en trolig har rom for større grad av nasjonal koordinering enn en har i dag.

Styringssystemet bør reflektere det som er kjerneoppgavene til universitetet, kunnskapsutvikling til nytte for samfunnet ved undervisning og forskning. Universitetene må kunne tilpasse innholdet i kjernevirksomheten i tråd med egne mål og strategier.

Finansiering (av forskning og utdanning)

Universitetet i Stavanger mener at dagens finansieringsmodell fungerer godt i å styre utdanningskapasitet (gjennom studieplasstildelinger med mer), og innehar relativt sterke insentiver til å sikre effektiv utnyttelse av (utdannings-)ressursene. UiS mener også at konkurransearena innenfor utdanning bør brukes i moderat utstrekning, og at det ikke bør overføres midler fra basis i dagens finansieringsmodell til slike konkurransearenaer.

Forskningsfinansieringen kanaliseres i stor grad gjennom konkurransearenaer (NFR). Det er forholdsvis mye byråkrati knyttet til fordeling og forvaltning av forskningsmidler, og det kunne med fordel tenkes at større del av forskningsfinansieringen ble kanalisert direkte til UH-institusjonen uten konkurranse. For eksempel gjennom å styrke omfanget på resultatfinansieringen som i dag omfatter «lukket ramme». Alternativt kunne søknads- og tildelingskriterier gjennom NFR vært enklere, åpnere og enda mer langsiktige enn i dag. For eksempel gjennom at en større andel av NFR sine rammer fordeles til å finansiere fremragende forskningsgrupper og -miljøer i større grad enn i dag.

Dagens finansieringsmodell har få effektive mekanismer for omfordeling mellom institusjoner, noe som medfører at historiske skjevheter mellom gamle og nye universiteter i basisfinansiering ikke rettes opp. Dette medfører at det blir vanskelig for sektoren å løse «nye» utfordringer uten at den samlede budsjettammen økes. Omfordeling kunne også vært oppnådd ved at for eksempel ABE-kutt og medfinansieringsordninger (f.eks. digitalisering) av ulike typer var mer målrettet/behovsprøvd.

Det bør være enda sterkere økonomiske insentiver innenfor etter- og videreutdanning enn det som er tilfelle i dag.

Organisering og ledelse

Universitetet i Stavanger er også invitert til å gi høringssvar til NOU 2020:3 *Ny lov om universiteter og høyskoler*, og viser til eget høringssvar. Nedenfor har vi likevel tatt med noen kommentarer knyttet til kapittel 3 i forslaget til ny UH-lov (Organisering og ledelse ved statlige institusjoner).

Forslaget om at virksomhetene skal ha *ekstern styreleder* støttes ikke av UiS. UiS mener at det bør være opp til den enkelte institusjon å bestemme om styreleder skal være ekstern.

UiS er i utgangspunktet positive til forslaget om at departement og styret skal oppnevne to eksterne styremedlemmer hver. Dette vil sikre større grad av autonomi ved den enkelte institusjon. Erfaringen har vist at det kan være en langtekkelig og krevende prosess å få på plass eksterne styremedlemmer. Det fordrer derfor et tett og godt samarbeid og god koordinering mellom den enkelte institusjon og departementet i utvelgelsen hvis eksterne medlemmer skal velges av to ulike organer. Det må også komme klart frem hvem som lager oversikt over forslag til eksterne medlemmer og videre om departement og institusjon skal plukke fra samme liste.

Det fremgår av forslaget til ny UH-lov at styret selv kan bestemme at rektor skal velges. UiS mener at det er viktig for institusjonenes autonomi å kunne bestemme om rektor skal velges og støtter derfor dette forslaget.

Med hilsen

John W. Viflot
Direktør for avdeling for virksomhetsstyring og - utvikling

Saksbehandler: Kristin Mæland, tlf.: +47 51 83 41 75

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer